

UVOD U TURIZAM - sa osnovama ruralnog turizma

Lekcija 7:

TURISTIČKI RESURSI 2

Infrastruktura

Suprastruktura

Značaj ljudskih resursa

Atrakcije

REKAPITULACIJA PRETHODNOG GRADIVA:

Turistički resursi su:

sva prirodna i društvena dobra (potencijali)

koja mogu da se ekonomski iskoriste (valorizuju na tržištu) i uvedu **u namene turizma.**

REKAPITULACIJA PRETHODNOG GRADIVA:

Turistički resursi mogu da se svrstavaju (dele) prema različitim kategorijama:

VRSTE TURISTIČKIH RESURSA <i>prema različitim vidovima klasifikacije</i>		
<i>prirodni antropogeni</i>	<i>obnovljivi neobnovljivi</i>	<i>primarni sekundarni</i>
<i>osnovni direktni, ostali direktni indirektni</i>	<i>prirodno – fiziografski kulturno-istorijski turističke usluge i sadržaji suprastrukturni klimatske odlike potpomažući</i>	<i>atraktivnost pristupačnost uslovi za boravak</i>
<i>attractions (atrakcije) amenities (pogodnosti) access (ostale usluge) ancillary services (pomoćne usluge)</i>	<i>osnovne atraktivnosti izgrađeno okruženje potpomažuće usluge socio-kulturna dimenzija</i>	<i>atrakcije usluge i objekti dostupnost kadrovi imidž i karakter cena</i>

REKAPITULACIJA PRETHODNOG GRADIVA:

....

Tri osnovne kategorije podela su

PREMA GENEZI

PREMA OBNOVLJIVOSTI

PREMA FUNKCIJAMA

REKAPITULACIJA PRETHODNOG GRADIVA:

....

PREMA GENEZI

odnosno, prema načinu nastanka, turistički resursi se dele na

PRIRODNI

stvoreni delovanjem prirode

i

ANTROPOGENI

odnosno: društveni

stvoreni delovanjem čoveka (kao pojedinca i/ili društva u celini)

*A tim što kod antropogenih turističkih resursa postoji i posebna podkategorija:
kulturno-istorijski, odnosno kulturni resursi:*

To nisu svi resursi stvoreni delovanjem čoveka, već samo oni koji su nastali izražavanjem stvaralačkih, umetničkih i kreativnih potreba ljudi za nadogradnjom svakodnevnog života, za nadržavanjem iznad same egzistencije.

REKAPITULACIJA PRETHODNOG GRADIVA:

....

PREMA OBNOVLJIVOSTI

OBNOVLJIVI

Koji se po devastacija mogu obnoviti na isti način kako su i nastali (delovanjem prirode, ili delovanjem čoveka)

i

NEOBNOVLJIVI

Koji se po devastacija nemogu obnoviti

REKAPITULACIJA PRETHODNOG GRADIVA:

....

PREMA FUNKCIJAMA

koje konkretni resursi imaju u turističkoj destinaciji

Podjele prema funkcijama su brojne: ...

ELEMENTI DESTINACIJE

Sistematizovano prema: Popesku J., 2011

<i>Bakićev pristup</i>	<i>4A pristup</i>	<i>Kolmatov marketinški pristup</i>	<i>Rič – Krioučov pristup</i>	<i>Opšta podela</i>
- Atraktivnost - Pristupačnost (fizička i ekonomska) - Uslovi za boravak	- <i>Attractions</i> (atrakcije) - <i>Amenities</i> (pogodnosti) - <i>Access</i> (pristupačnost) - <i>Ancillary services</i> (pomoćne usluge)	- Osnovne atraktivnosti - Izgrađeno okruženje - Potpomažuće usluge - Socio-kulturna dimenzija	- Fiziografija - Kultura i istorija - Aktivnosti - Specijalni događaji - Suprastrukt. destinacije - Tipovi zabave - Snaga tržišnih veza	- Atrakcije - Usluge i objekti - Dostupnost - Kadrovi - Imidž i karakter - Cena
<i>PS podela</i>	<i>Srodna podela</i>	<i>Kušenova podela</i>	<i>WTO podela</i>	<i>Standardna podela</i>
- Primarni - Sekundarni	- Izvorni elementi destinacije - Izvedeni elementi destinacije	- Osnovni direktni - Ostali direktni - Indirektni	- Pirodno-fiziografski - Kulturno-istorijski - Turističke usluge i sadržaji - Suprastruktura - Klimatske odlike - Potpomažući elementi	- Turističke atrakcije - Turistička suprastruktura - Turistička infrastruktura

OSNOVNI DIREKTNI,

Osnovni direktni turistički resursi bi odgovarali navedenom pojmu **primarnih turističkih resursa**, i to su turističke atrakcije, odnosno subjekti koji samim svojim postojanjem privlače pažnju i dovode turiste na destinaciju.

= ATRAKCIJE.

OSTALI DIREKTNI

Niz veoma različitih elemenata koji su namenjeni prevashodno turističkoj ponudi kao što su: turističke građevine, oprema, zone, mesta, agencije, informativni i propagandni materijal, kadrovi, turistička edukovanost lokalnog stanovništva, organizacija destinacije i sistem informisanja.

= SUPRASTRUKTURA

INDIREKTNI

Elementi koji nisu u direktnoj funkciji turista ali u velikoj meri utiču na razvoj turizma: očuvana okolina, komunalna infrastruktura, sadržaji društvenog standarda, geo-saobraćajni položaj, saobraćajna povezanost, prostorna organizacija šireg okruženja, privlačna urbana arhitektura i pejzaži, mirnodopsko stanje i politička stabilnost i dr.

= INFRASTRUKTURA

Primarni turistički resursi	Osnovni direktni turistički resursi	Turističke atrakcije
Sekundarni turistički resursi	Ostali direktni turistički resursi	Turistička suprastruktura
	Indirektni turistički resursi	Turistička infrastruktura

TURISTIČKA INFRASTRUKTURA

I

TURISTIČKA SUPRASTRUKTURA

Pojmovi – opšte značenje: STRUKTURA, INFRA i SUPRA

Po svom izvornom značenju pojam “**struktura**” označava: sastav, način građenja, sklop...

Reč “**infra**” ima značenje: ispod, dole...,
(sve što je postavljeno dole, ispod...)

Reč “**supra**” znači: gore, iznad, na gornjoj površini, na gornjem delu.
(sve što je postavljeno gore, na...)

Pojmovi: STRUKTURA, INFRA i SUPRA

Po svom izvornom značenju pojam “**struktura**” označava: sastav, način građenja, sklop...

Sa druge strane reč “**infra**” ima značenje: ispod, dole...,

Reč “**supra**” znači: gore, iznad, na gornjoj površini, na gornjem delu.

U skladu sa tim, a **na osnovnu bukvalnog tumačenja:**

- **Opšti** pojam **infrastruktura** obuhvata sve one sisteme instalirane podzemno (vodovodne, kanalizacione, elektrosisteme, PTT sisteme i ostale tehničke instalacije),
- **Opšti** pojam **suprastruktura** bi imenovao sve objekte, mreže i sisteme izgrađene na površini tla, neophodne za funkcionisanje društva uopšte.

- **Opšti** pojam **infrastruktura** obuhvata sve one sisteme instalirane podzemno (vodovodne, kanalizacione, elektrosisteme, PTT sisteme i ostale tehničke instalacije),
- **Opšti** pojam **suprastruktura** bi imenovao sve objekte, mreže i sisteme izgrađene na površini tla, neophodne za funkcionisanje društva uopšte.

TO JE OPŠTI PRISTUP

**A KADA JE REČ O TURISTIČKOJ SUPRASTRUKTURI I INFRASTRUKTURI
ODNOS TREBA DA SE DONEKLE MODIFIKUJE**

TURISTIČKA INFRASTRUKTURA

SE USLOVNO I DELIMIČNO MOŽE POVESTI POD:

INDIREKTNI TURISTIČKI RESURSI

Elementi koji nisu u direktnoj funkciji turista ali u velikoj meri utiču na razvoj turizma:

očuvana okolina, **komunalna infrastruktura**, sadržaji društvenog standarda, geo-saobraćajni položaj, **saobraćajna povezanost**, **prostorna organizacija** šireg okruženja, privlačna urbana arhitektura i pejzaži, mirnodopsko stanje i politička stabilnost i dr.

Generalno posmatrano u infrastrukturu spadaju

osnovni elementi koji utiču na pristupačnost, opremljenost i mogućnoist korišćenja,

jer infrastruktura je skup objekata, opreme i usluga, neophodnih za obavljanje bilo koje delatnosti.

Turizam podrazumeva putovanje, odnosno dolazak do destinacije. U skladu sa tim jedna od funkcija infrastrukture je da to omogući.

Na prvom mestu su to **saobraćajnice i prateći objekti**:

- putevi,
- mostovi,
- železničke pruge,
- ali i prateći objekti poput aerodroma, železničkih i autobuskih stanica, luka, i sl.

Njihova uloga u turizmu je da receptivno područje, odnosno destinacija budu dostupni turistima, što je, posle postojanja turističke atrakcije zbog koje turisti dolaze na destinaciju, jedan od prvih preduslova za razvoj turizma.

PUTEVI

MOSTOVI

Mladosti, Zagreb

Benzinske pumpe

PREVOZNA SREDSTVA

Turizam takođe podrazumeva i boravak turista, sa korišćenjem različitih usluga. U skladu sa tim funkcija infrastrukture je da stvori i osnovne **preduslove za boravak**.

- električne energije (delatnost energetike u celini),
- vode, kanalizacije, mokrih čvorova,
- parkinga i sl,
- kao i sve šireg spektra različitih vidova komunikacija - nekada telefonske i telegrafske veze, a sada Internet i signali operatera mobilnih usluga, u početku telefona, ali sa pojavom 3G i naprednijih mreža, svega onoga što one nude.

Frizerski saloni

Parking,

Odmorište i Vidikovac

S tim što odmorište i vidikovac mogu da imaju i ulogu atrakcije)

Turistička i opšta infrastruktura predstavljaju osnovne elemente koji utiču na pristupačnost, opremljenost i mogućnosti dolaska na destinaciju, boravka i korišćenja usluga na turističkoj destinaciji.

U skladu sa Zakonom o turizmu u prevashodno turističku infrastrukturu spadaju:

„objekti za informisanje, predah, snabdevanje, rekreaciju, edukaciju i zabavu turista, i to: skijališta, kupališta i plaže, tematski i zabavni parkovi, turistički informativni centri, centri za prihvatanje turista i posetilaca, odmorišta pored puteva, objekti nautičkog turizma, tereni za golf, tenis tereni, otvoreni i zatvoreni objekti sportske rekreacije, male veštačke akumulacije sa kupalištem, bazeni za kupanje, velnes objekti, zabavno rekreativne staze i putevi (trim staze, staze zdravlja, vidikovci, panoramski putevi, biciklističke staze, pešačke staze, staze za motorne sanke i slično), uređene obale reka i jezera, objekti za posmatranje prirodnih retkosti, objekti za predah i kraće zadržavanje turista, objekti za avanturističke aktivnosti i drugo”. U turističku infrastrukturu spadaju i garaže i parkirališta s organiziranom naplatom, skijališna podrška, kupališna podrška i sl.

TURISTIČKA SUPRASTRUKTURA

Kada turisti dođu na destinaciju (zahvaljujući infrastrukturi)

Na kojoj postoje preduslovi za njihov boravak (zahvaljujući infrastrukturi)

Oni tu koriste različite objekte namenjene za njihov boravak. To su:

- *OSTALI DIREKTNI TURISTIČKI RESURSI*

Niz veoma različitih elemenata koji su namenjeni prevashodno turističkoj ponudi kao što su: turističke građevine, oprema, zone, mesta, agencije, informativni i propagandni materijal, kadrovi, turistička edukovanost lokalnog stanovništva, organizacija destinacije i sistem informisanja.

ODNOSNO

TURISTIČKA SUPRASTRUKTURA

Kako smo videli, turizam, pored putovanja podrazumeva i boravak turista, sa korišćenjem različitih usluga.

U skladu sa tim funkcija infrastrukture je da stvori i osnovne preduslove za boravak, a funkcija suprastrukture je da pruži potrebne prateće usluge turistima prilikom njihovog boravka na destinaciji.

Turistička suprastruktura je skup građevina, uređaja i posebno uređenih delova zemljišta za potrebe turističkoga korišćenja.

Turistička suprastruktura najčešće obuhvata objekte za različite turističke aktivnosti.

Nju čine **objekti nastali sa ciljem da se turistima privučenim atrakcijom pruže usluge neophodne za njihov ugodan boravak** (koristeći blagodeti omogućene postojanjem infrastrukture).

To su:

- objekti za smještaj,
- za ishranu (ugostiteljski objekti),
- kongresni i zabavni objekti koji su u neposrednoj vezi sa ugostiteljskim objektima i objektima sportsko rekreativnog sadržaja ili sa njima čine jedinstvenu celinu, objekti i materijal za informisanje, objekti za nabavku / kupovinu.

Tu spadaju i

- galerije i izložbeni prostori (mada oni, a ponekad, kako ćemo dalje videti i objekti za smještaj mogu spadati i u atrakcije),
- kao i kadrovi, odnosno ljudski resursi.

HOTELI

Restorani

Muzeji i galerije

Turistički info centri

Turistička informativna sredstva

Pojedini autoru u grupu turističke suprastrukture svrstavaju i ljudske resurse,

ali ne čoveka kao pojedinca, već čoveka sa znanjima, iskustvima i veštinama koje poseduje.

Zato ljudski resursi, odnosno njihova znanja, veštine, sposobnosti i kompetencije predstavljaju ključne faktore uspešnog poslovanja i delovanja svakog poslovnog subjekta, predstavljajući njegov bitan *humani kapital*.

Turistički vodiči,
 Kuvari,
 Konobari,
 Muzejski vodiči
 Recepcioneri
 Sobarice

.....

.....

LJUDI

njihova obučenosť i odnos
 prema gostima

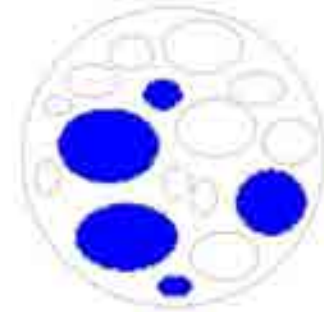
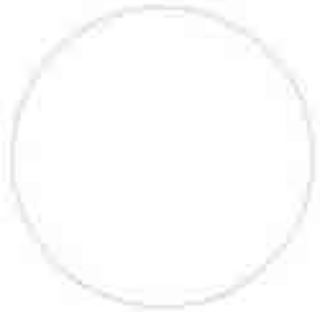
TURISTIČKE ATRAKCIJE

OSNOVNI DIREKTNI TURISTIČKI RESURSI *PRIMARNI TURISTIČKI RESURSI*

Osnovni direktni turistički resursi bi odgovarali navedenom pojmu **primarnih turističkih resursa**, i to su **TURISTIČKE ATRAKCIJE**,

odnosno

**subjekti koji samim svojim postojanjem privlače pažnju
i dovode turiste na destinaciju**

Turistička destinacija - zaokružen poslovni sistem sa velikim brojem različitih turističkih resursa od kojih su najznačajniji oni koji se ubrajaju u turističke atrakcije

Plaže

NARODNI OBIČAJI, NOŠNJA, TRADICIJA
PESMA I IGRA,

RAZLIČITI PEJZAŽI

Planinski vrhovi

Đavolja Varoš

GEOLOŠKI FENOMENI

Goreme i Pamukale, Turska

Etno restorani

Etno hrana

**Stare gradske četvrti
zaštićene urbane celine**

Baščaršija, Amsterdam

Tešnar,

Stara sela - zaštićene ruralne celine

MODERNE
GRAĐEVINE

Muzej Gughenhajm, Bilbao

|

Sidnejska opera

Celje, Slovenija

Gračanica, Srbija

**Stare građevine,
svetovne i crkvene**

Umetnička dela

SPOMENICI

Vaterlo, Gazimestan,
Brankovina

**ISTORIJSKI ZNAMENITA
MESTA**

TURISTIČKA ATRAKCIJA (*tourist attraction / tourism attraction*),

|||

turistička privlačnost

|||

posetilačka atrakcija (*visitor attraction*)

|||

turističke vrednosti

su osnovni motivacioni faktori u turizmu.

Kako smatra Inspik „atrakcijske odlike neke zemlje ili regije su osnova za razvoj turizma; one čine najvažniji element turističkog proizvoda”.

Turisti na određenu destinaciju dolaze prevashodno zbog njenih atrakcija, a ne zbog smeštajnih kapaciteta i drugih elemenata turističke suprastrukture i infrastrukture.

Shodno tome, turizam može da se razvija samo u okruženjima koja poseduju turističke atrakcije. Zato se turističke atrakcije sa pravom smatraju za primarne turističke resurse. U turističkoj privredi atrakcije imaju funkciju njene „sirovine”, odnosno one su njen osnovni resurs. Iz tih razloga one se nazivaju i *turističke vrednosti*.

Pored pojma **TURISTIČKA ATRAKCIJA** (*tourist attraction / tourism attraction*) u literaturi se koristi i pojam **POSETILAČKA ATRAKCIJA** (*visitor attraction*).

Upotreba ovoga pojma je opravdana neospornom činjenicom da ove resurse ne koriste samo turisti već i domicilno stanovništvo.

Takođe, sa stanovišta mnogih institucija koje upravljaju atrakcijama, svi koji dođu, bez obzira odakle su, da li su domicilno stanovništvo ili turisti, su **publika odnosno posetici**.

ATRAKTIVNOSTI : ATRAKCIJE ???

Takođe treba da se naglasi da pojedini autori prave razliku između pojmova **atraktivnosti** i **atrakcije**.

Pod ATRAKTIVNOSTIMA podrazumevaju VEĆE CELINE,

a pod **atrakcijama (pojedinačnim atrakcijama)** manji deo **znamenitosti ili događaja koji imaju veliku privlačnu moć**, i koji su često, ali ne i isključivo, sadržani u okviru atraktivnosti.

(Yellowstone i Old Faithful)

ATRAKTIVNOST

ATRAKCIJA

TURISTIČKE ATRAKCIJE su **primarni, odnosno osnovni turistički resursi**, koji svojim postojanjem i atraktivnošću privlače turiste na konkretnu destinaciju

One su osnovni motivacioni faktori u turizmu.

Turisti na određenu destinaciju dolaze prevashodno zbog njenih atrakcija

Turizam može da se razvija samo u okruženjima koja poseduju turističke atrakcije

Zato se turističke atrakcije sa pravom smatraju za primarne (osnovne) turističke resurse

U turističkoj privredi atrakcije imaju funkciju njene „sirovine”, odnosno one su njen osnovni resurs.

Iz tih razloga one se nazivaju i **TURISTIČKE VREDNOSTI**.

Definicije turističkih atrakcija

Definicije turističkih atrakcija

Turistička atrakcija je mesto sa primarnom svrhom pružanja zabavnih sadržaja, turističkih zanimljivosti ili edukativnih sadržaja, čija osnovna uloga **nije maloprodaja** i njen prostor nije primarno namenjen sportskim aktivnostima, kao ni izvođenju pozorišnih ili filmskih predstava; **turistička atrakcija mora biti otvorena za posete, prethodne rezervacije nisu neophodne**, trebalo bi da poseduje mogućnost da privuče i jednodnevne posetioce i turiste, kao i lokalne stanovnike; pored toga, atrakcija mora da funkcioniše u sklopu jednog poslovanja, sa jednim menadžmentom, i **mora da ostvaruje prihod direktno od posetilaca**.

???

Definicije turističkih atrakcija

Turistička atrakcija je resurs koji svojim atributima može privući ili već privlači turiste da posete određenu turističku destinaciju.

Turistička atrakcija je bilo šta što služi privlačenju turista, uključujući lokalnu klimu i lepotu pejzaža, kao i karakteristična, kulturna obeležja, gostoprimstvo lokalnog stanovništva, specijalne događaje i prodajna mesta.

Turizam može da se razvija samo u okruženjima koja poseduju turističke atrakcije, budući da turisti u određenu destinaciju dolaze prevashodno zbog njenih atrakcija, a ne zbog smeštajnih kapaciteta.

**ALI bez drugih elemenata turizma
nema turističkih atrakcija.**

Bebića Luka

Sirogojno

Konkretni subjekti bi i dalje postojali, ali bi bili turistički neiskorišćeni.

A to nas uvodi u temu narednoih časova:

- Šta podrazumevaju pojmovi infrastruktura i suprastruktura?
- Šta je to opšta a šta turistička infrastruktura?
- Šta je to turistička suprastruktura?
- Kakav značaj imaju ljudski resursi u turizmu?
- Koja je uloga turističkih atrakcija na turističkoj destinaciji?
 - Kako se još nazivaju turističke atrakcije?
 - Objasnite razliku između pojmova atrakcija i atraktivnost?
 - Objasnite razliku između pojmova turistička i posetilačka atrakcija?
- Koje su definicije turističkih atrakcija?
 - Šta bi moglo da se zameri prvonavedenoj definiciji?

**HVALA
VAM NA
PAŽNJI!**